

STORTINGET

Innst. 193 L

(2025–2026)

Innstilling til Stortinget
fra justiskomiteen

Prop. 165 L (2024–2025)

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i straffegjennomføringsloven mv. (isolasjon i fengsel)

Til Stortinget

Innledning

Proposisjonens hovedinnhold

Justis- og beredskapsdepartementet fremmer i proposisjonen forslag til endringer i straffegjennomføringsloven og helse- og omsorgstjenesteloven. Det overordnede formålet er å redusere utfordringene med isolasjon i fengsel. Nasjonale og internasjonale aktører har over tid rettet kritikk mot omfanget av isolasjon og mangel på menneskelig kontakt i norske fengsler. Proposisjonen gjelder særlig reglene om fellesskap og utelukkelse fra fellesskapet, samt bruk av tvangsmidlene sikkerhetscelle og sikkerhetsseng, siden disse tvangsmidlene også kan føre til isolasjon.

I proposisjonen foreslås det å lovfeste at kriminalomsorgen skal sikre at innsatte daglig har tilgang til fellesskap med andre innsatte, og at tilbudt tid utenfor cellen normalt skal tilsvare åtte timer eller mer per dag, og aldri mindre enn fire timer per dag. Forslaget er ment som en nasjonal minstestandard, som både vil støtte opp om normalitetsprinsippet og målet om å forebygge kriminalitet.

Videre foreslås det å lovfeste at innsatte som av ulike årsaker ikke deltar i ordinært fellesskap, fordi de er utelukket, plassert i sikkerhetscelle eller sikkerhetsseng, eller selv velger å avstå fra fellesskap med andre innsatte,

som et minimum skal tilbys mer enn to timer meningsfull kontakt med andre personer daglig. Formålet er å sikre at ingen innsatte blir helt isolert.

Det foreslås også å innta i straffegjennomføringsloven at innsatte som regel skal ha mulighet til å oppholde seg i friluft minst én time per dag. Dette er i tråd med dagens praksis, men bestemmelsen vil innebære en klarere og mer forpliktende regulering enn det som følger av gjeldende rett.

Det foreslås også en klargjøring og omredigering av dagens sentrale lovbestemmelser om utelukkelse fra fellesskap og bruk av tvangsmidler, med formål om å gjøre regelverket lettere tilgjengelig og mer presist. Det lovfestes flere grunnvilkår og generelle regler for bruk av disse tiltakene, som i dag ligger mer implisitt i ulike deler av regelverket. Videre oppstilles det tydeligere vilkår og strengere krav for bruk av blant annet utelukkelse, sikkerhetscelle og sikkerhetsseng, som alle er tiltak som innebærer at den innsatte tas ut av fellesskapet med andre innsatte og får lite menneskelig kontakt.

I tillegg foreslås det strengere saksbehandlingskrav og økt kontroll med fengslenes beslutninger om bruk av utelukkelse, sikkerhetscelle og sikkerhetsseng. Dette omfatter blant annet krav om at beslutninger om bruk av slike tiltak skal nedfelles skriftlig og begrunnes, og strengere krav til hvor hyppig kriminalomsorgen må fatte nye beslutninger om fortsatt bruk dersom behovet vedvarer over noe tid. Videre foreslås det strengere regler for når kompetansen til å treffe beslutninger om utelukkelse, sikkerhetscelle eller sikkerhetsseng løftes fra lokalt til regionalt nivå, samt om når det skal sendes melding til overordnet nivå om enkeltsaker.

Det foreslås også absolutte tidsfrister for varigheten av utelukkelse, og særregler for innsatte som selv velger å avstå fra fellesskapet.

Det foreslås å lovfeste minstekrav til kriminalomsorgens tilsyn med innsatte som er utelukket eller plassert i sikkerhetscelle eller sikkerhetsseng. For å legge til rette for at det foretas en rask helsefaglig vurdering av den innsatte, foreslås det også en tilhørende plikt for kriminalomsorgen til å varsle den kommunale helse- og omsorgstjenesten når et slikt tiltak tas i bruk, og med anmodning om tilsyn og oppfølging. Ved bruk av sikkerhetscelle og sikkerhetsseng, som er de mest inngripende tvangsmidlene kriminalomsorgen har til rådighet, foreslås det også å innta minstekrav til helsepersonells tilsyn med innsatte i helse- og omsorgstjenesteloven.

Det foreslås videre ytterligere særregler og innstramminger av regelverket for utelukkelse og bruk av tvangsmidler overfor innsatte under 18 år. Endringene inkluderer blant annet nye saksbehandlingskrav, at mindreårige som ikke deltar i fellesskap, til enhver tid skal ha tilgang til meningsfull kontakt med andre personer, samt et forbud mot bruk av sikkerhetsseng og spyttbeskytter overfor denne gruppen. I tillegg foreslås en hovedregel om at innsatte under 18 år skal ha mulighet til å oppholde seg i friluft minst to timer per dag.

Proposisjonen inneholder også forslag til endringer i enkelte bestemmelser i straffegjennomføringsloven av mer generell karakter og forslag til tekniske endringer i rettshjelpsloven.

Komiteens behandling

Komiteen har hatt åpen høring om saken tirsdag 13. januar 2026. Til den muntlige høringen ble det invitert 15 høringsinstanser.

Program for høringen, skriftlige innspill og opptak av høringen er tilgjengelige på sakens side på stortinget.no.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Ulvar Akselsen, Erik Hager, Farukh Qureshi og Kristine Løfshus Solli, fra Fremskrittspartiet, Anette Carnarius Elseth, lederen Jon Engen-Helgheim, Finn Krokeide og Stian Storbukås, fra Høyre, Mari Holm Lønseth og Helene Røsholt, fra Senterpartiet, Bent-Joacim Bentzen, fra Miljøpartiet De Grønne, Julie E. Stuestøl, og fra Kristelig Folkeparti, Hans Edvard Askjer, viser til Prop. 165 L (2024–2025) Endringer i straffegjennomføringsloven mv. (isolasjon i fengsel).

Generelt om proposisjonen

Komiteen viser til at en sentral bakgrunn for de endringene som foreslås i proposisjonen, har vært langvarig og alvorlig kritikk fra nasjonale og internasjonale kontrollorganer knyttet til omfanget av isolasjon og manglende menneskelig kontakt i norske fengsler.

Komiteen viser også til at proposisjonen er til behandling samtidig med at Stortinget behandler regjeringens melding til Stortinget om straffegjennomføringen i Norge, jf. Meld. St. 31 (2024–2025) Straff som virker – straffegjennomføring for et tryggere Norge.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti, peker særlig på de to særskilte meldingene om temaet fra Stortingets eget kontrollorgan Sivilombudet i både 2019 og 2025. Flertallet vil derfor på nytt understreke viktigheten av at innsattes rettssikkerhet og grunnleggende menneskerettigheter må ivaretas også under straffegjennomføring, og peker på at selv om man gjennom disse lovendringene tar viktige skritt mot en bedre kriminalomsorg, gjenstår det fortsatt store utfordringer.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne viser til at de foreslåtte endringene i Prop. 165 L (2024–2025) bygger på en bred dokumentasjon av at dagens praksis gir for høy risiko for isolasjonsskader og for lite menneskelig kontakt.

Disse medlemmer vil samtidig påpeke at lovendringene alene ikke er nok for å bedre situasjonen i norske fengsler.

Disse medlemmer viser også til at Sivilombudet i sine særskilte meldinger til Stortinget, både i 2019 og 2025, dokumenterer omfattende bruk av innlåsing og faktisk isolasjon i norske fengsler, med «betydelig risiko for at de isolerte blir utsatt for umenneskelig og nedverdiggende behandling». Disse medlemmer viser også til Europarådets torturforebyggingskomité (CPT), som gjentatte ganger har uttrykt bekymring for omfattende innlåsing, manglende meningsfull kontakt og manglende overføring av psykisk syke innsatte til behandlingstilstander.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti stiller seg også positivt til at det foreslås tydeligere vilkår og strengere krav til bruk av tiltak som utelukkelse, sikkerhetscelle og sikkerhetsseng, samt skjerpede saksbehandlingsregler med krav til skriftlighet, begrunnelse og hyppigere vurderinger ved langvarige tiltak. Disse medlemmer mener slike tiltak vil bidra til økt rettssikkerhet og bedre kontroll med

bruken av inngripende virkemidler i kriminalomsorgen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti mener at straffegjennomføring i størst mulig grad bør legges til rette for rehabilitering og tilbakeføring til samfunnet, og at unødvendig isolasjon kan ha alvorlige negative konsekvenser for innsattes psykiske og fysiske helse. Etter disse medlemmers syn tilsier hensynet til menneskeverdet og mer fokus på rehabilitering at kriminalomsorgens bruk av isolasjon bør begrenses til det som er strengt nødvendig.

Disse medlemmer merker seg derfor positivt at det i proposisjonen foreslås å lovfeste en nasjonal minstestandard for fellesskap, herunder at innsatte som hovedregel skal tilbys minst åtte timer utenfor cellen daglig, samt at ingen innsatte skal ha mindre enn fire timer utenfor cellen. Disse medlemmer viser videre til forslaget om at innsatte som av ulike grunner ikke deltar i ordinært fellesskap, skal tilbys daglig meningsfull menneskelig kontakt, slik at ingen blir fullstendig isolert.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser derfor til at Arbeiderparti-regjeringen i Meld. St. 31 (2024–2025) Straff som virker – straffegjennomføring for et tryggere Norge, har fremmet over 40 tiltak for framtidens straffegjennomføring.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener det er viktig å gi de ansatte verktøy for å håndtere ulike situasjoner som kan oppstå i forbindelse med straffegjennomføring. Selv om verktøyene kun bør benyttes dersom det er nødvendig, forsvarlig og forholdsmessig, er det viktig at de ansatte har tilgang, dersom de mener at en situasjon tilsier det.

Disse medlemmer merker seg at våre naboland Danmark, Sverige og Finland har flere overordnede lover med ordlyd som gir de ansatte innen kriminalomsorgen større mulighet enn i Norge til å gjøre egne vurderinger. Disse medlemmer har stor tro på at også ansatte innen den norske kriminalomsorgen klarer å gjøre egne vurderinger, og ønsker derfor å gi ansatte større muligheter og trygghet, og ikke mer forbud og risiko.

Komiteens medlemmer fra Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti merker seg at bakgrunnen for proposisjonen blant annet er vedvarende og alvorlig kritikk fra både nasjonale og internasjonale kontrollorganer knyttet til omfanget av isolasjon og manglende menneskelig kontakt i norske fengsler. Disse medlemmer mener at slike forhold reiser grunnleggende spørsmål knyttet til menneske-

verd, rettssikkerhet og forsvarlig gjennomføring av straff som det er viktig å ta opp.

Disse medlemmer vil også peke på at det tilsynelatende fremdeles åpnes for bruk av utelukkelse fra fellesskap som følge av forhold ved fengselet, som kapasitet eller bemanning. Disse medlemmer understreker samtidig at utfordringene tilknyttet bemanning, kompetanse og ressurser i kriminalomsorgen er reelle og har vokst til et urovekkende nivå, og at ansvaret for nevnte forhold ikke kan legges på den enkelte fengselsbetjent. Samtidig mener disse medlemmer at kapasitets- eller bemanningsutfordringer ved fengselet ikke i seg selv bør kunne begrunne bruk av isolasjon, og at dette bør presiseres i lovverket.

Disse medlemmer vil videre vise til at proposisjonen foreslår krav om helsefaglig tilsyn minst én gang per døgn ved bruk av sikkerhetscelle og sikkerhetsseng. Etter disse medlemmers syn er det viktig at slikt tilsyn skjer innenfor en tydelig og relativt kort tidsramme, for å sikre at innsatte som utsettes for så inngripende tiltak, får rask helsefaglig vurdering og oppfølging. Disse medlemmer mener derfor at det bør fastsettes en tidsfrist for når første tilsyn fra helsepersonell skal finne sted etter at tiltaket er iverksatt.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med et forslag om å presisere i straffegjennomføringsloven at kapasitets- eller bemanningsmessige forhold ved fengselet i seg selv ikke kan begrunne utelukkelse fra fellesskap.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med et forslag om å presisere i straffegjennomføringsloven at helsefaglig tilsyn ved bruk av sikkerhetscelle eller sikkerhetsseng skal finne sted innen en fastsatt tidsfrist etter at tiltaket er iverksatt.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at det i spesialmerknaden til § 37 b første ledd (proposisjonen side 155) presiseres at ordlyden «akutte bemanningsmessige forhold» er ment å omfatte situasjoner av «uforutsett personalmangel», og at det «ikke er tilstrekkelig med lav bemanning på grunn av ordinært sykefravær, da dette periodevis er å forvente».

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne merker seg at regjeringen i Prop. 165 L (2024–2025) foreslår nasjonal minstestandard for tid utenfor cellen, skjerpede saksbehandlingsregler og absolutte tidsfrister for utelukkelse, inkludert særregler for barn. Flere høringsinstanser, herunder Advokatforeningen og Sivilombudet, har imidlertid påpekt at lovforslaget

fortsatt ikke gir tilstrekkelige rettslige garantier mot langvarig og særlig inngripende isolasjon.

Dette medlem merker seg at flere høringsinstanser peker på at lovens reelle gjennomføring forutsetter betydelig styrking av bemanning og aktivitetstilbud i fengslene. Dette medlem understreker at lovreformer uten tilstrekkelige ressurser og tydelige rettsikkerhetsgarantier ikke vil avhjelpe de alvorlige menneskerettsutfordringene som er dokumentert av Sivilombudet, CPT, NIM og andre instanser. Realisering av rettighetene krever politiske prioriteringer, økonomiske bevilgninger og strukturell endring, og kan ellers føre til at isolasjonspraksisen i norsk kriminalomsorg fortsetter å være i strid med nasjonale og internasjonale forpliktelser.

Dette medlem forutsetter at regjeringen følger opp lovendringene med tilstrekkelige ressurser og reduserer antall soningsplasser i fengsler hvor bemanningen ikke er tilstrekkelig til å sikre innsattes grunnleggende rettigheter.

Dette medlem viser for øvrig til egne merknader i behandlingen av Meld. St. 31 (2024–2025).

Om krav på fellesskap og menneskelig kontakt

Komiteen viser til at det i proposisjonen foreslås flere endringer som skal bidra til å legge forholdene til rette for fellesskap mellom innsatte, arbeide for å forebygge isolasjon, og så langt som mulig avhjelpe negative virkninger av isolasjon, et formål som også foreslås eksplisitt lovfestet i ny § 2 andre ledd.

Komiteen merker seg særlig forslag til lovfesting av minimumsstandarder for tid utenfor cellen og krav til meningsfull menneskelig kontakt, og støtter intensjonen om å sikre en mer normalisert og forutsigbar fengselshverdag for innsatte.

Komiteen merker seg også betydningen av forslagene til skjerpede saksbehandlingskrav, tydeligere beslutningskompetanse og økt involvering av overordnet nivå, som samlet sett styrker rettssikkerheten og kontrollen med kriminalomsorgens bruk av inngripende tiltak.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet deler departementets vurdering av at forslaget til lovfesting av forpliktende minimumsstandarder for tid utenfor cellen – med åtte timer utenfor cellen som hovedregel og aldri mindre enn fire timer daglig – er et nødvendig og viktig tiltak. Disse medlemmer vil samtidig understreke at så langt det er praktisk mulig, skal innsatte ha adgang til fellesskap under arbeid, opplæring, program eller andre tiltak, og i fritiden, og at dette er lovens hovedregel.

Disse medlemmer anerkjenner at selv med økte ressurser til norske fengsler de neste årene vil det fortsatt kunne være utfordrende å nå disse målene, men det er likevel helt avgjørende at minimumsstandardene faktisk følges.

Disse medlemmer viser videre til at departementet foreslår å innføre et tydelig krav om at innsatte som ikke har tilgang til fellesskap, skal sikres minst to timer meningsfull menneskelig kontakt hver dag. Dette er et sentralt virkemiddel for å forhindre total isolasjon og de alvorlige helsemessige og psykososiale konsekvensene slik isolasjon innebærer. Kravet bidrar til å sikre et minimum av sosial og menneskelig stimulering som er nødvendig for god psykisk helse og grunnleggende verdighet.

Disse medlemmer understreker samtidig at forpliktelsen vil være oppfylt når kriminalomsorgen har prøvd, innenfor rammene av det som rimeligvis kan forventes, å tilrettelegge for at den innsatte får tilbud om meningsfull kontakt med andre personer, og at gjennomføringen av dette kravet må skje på en måte som er sikker og forsvarlig. I situasjoner med forhøyet risiko, for eksempel der det foreligger fare for vold eller selvskading, må kriminalomsorgen kunne gjøre nødvendige tilpasninger for å ivareta sikkerheten til både ansatte og innsatte. Samtidig må sikkerhetshensyn ikke praktiseres videre enn lovens intensjon, og tilpasninger må ikke bli en generell begrunnelse for redusert kontakt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at Norge bør gjøre som Danmark og Finland og ikke ta med minimumskrav til menneskelig kontakt for innsatte som ikke kan delta i ordinært fellesskap. Hva som er meningsfullt, er subjektivt og vanskelig å måle, og disse medlemmer ønsker derfor ikke et minimumskrav til slik kontakt for innsatte som ikke kan delta i ordinært fellesskap.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn stemme mot forslaget i proposisjonen til straffegjennomføringsloven § 17 andre ledd.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne støtter at forebygging av isolasjon inntas i lovens formålsbestemmelse. Det er i så måte viktig med et systematisk arbeid for forebygging av bruk av tvangsmidler og isolasjon. Disse medlemmer mener derfor plikten bør konkretiseres med egne regler i forskrift.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til en forskriftshjemmel, slik at en i forskrift kan konkretisere kravet til forebygging av isolasjon i fengsel, inkludert plikt til å evaluere maktbruk etter hendelser som har resultert i bruk av tvang.»

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til at Sivilombudets undersøkelser i 2023–2024 dokumenterer at mange innsatte er innelåst 19–22 timer i døgnet uten beslutning om isolasjon, ofte grunnet manglende bemanning, manglende dagtilbud og uegnede lokaler. Dette medlem viser til at kombinasjonen av «normalregel» og minimumskrav i regjeringens forslag åpner for innlåsing i inntil 20 timer i døgnet uten vedtaksplikt. Dette medlem deler høringsinstansenes vurdering av at en «målsetning» i § 17 ikke er tilstrekkelig forpliktende, og at innsatte bør ha en klar og etterprøvbar rett til minst åtte timer utenfor cellen daglig, i tråd med blant annet Advokatforeningens innspill.

Dette medlem fremmer derfor følgende forslag:

«Straffegjennomføringsloven § 17 første ledd skal lyde:

Kriminalomsorgen skal sikre at innsatte daglig har tilgang til fellesskap under arbeid, opplæring, program eller andre tiltak, og i fritiden. Tilbudt tid utenfor cellen skal tilsvare åtte timer eller mer per dag. Bestemmelsene i første og annet punktum gjelder bare så langt ikke annet er bestemt i medhold av lov, eller dersom den innsatte selv velger å avstå fra fellesskap.»

«Straffegjennomføringsloven § 22 første ledd skal lyde:

Innsatte skal ha mulighet til å oppholde seg i friluft i minst to timer hver dag.»

Om bruk av tvangsmidler og nye regler for utelukkelse fra fellesskap

Komiteen vil understreke at kriminalomsorgens mulighet for både å fatte vedtak om utelukkelse og muligheten for bruk av tvangsmidler er sentrale virkemidler kriminalomsorgen må kunne benytte for å gjennomføre sitt samfunnsansvar, samtidig som det er viktig å være bevisst på at de tvangsmidlene kriminalomsorgen har hjemmel for, er av de aller mest inngripende virkemidlene en stat kan utsette innbyggerne for.

Komiteen viser til at et sentralt mål med forslagen i proposisjonen er å unngå at innsatte blir fratatt muligheten for fellesskap med andre innsatte, eller utsatt for bruk av tvangsmidler, uten at dette er strengt nødvendig og forholdsmessig, og at hvis de først må tas i bruk, anvendes de i så kort tid som mulig.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti, viser til at departementet i proposisjonen derfor foreslår flere endringer som bidrar til dette, herunder en ny lovteknisk systematikk for både bruk av utelukkelse og for bruk av tvangsmidler, som begge er å legge til rette for en klarere og mer presis regulering, i tillegg til at det også stilles tydeligere vilkår og strengere

krav for bruk av blant annet utelukkelse, sikkerhetscelle og sikkerhetsseng.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, vil understreke at innsatte som har befattning med og deltar i omsetning av rusmidler, utgjør et alvorlig problem som fører til økt rusmiddelbruk og utrygghet blant innsatte samt økt kriminalitet, og som undergraver innholdet i straffegjennomføringen. Dette flertallet har merket seg saker der KRIPOS og politidistriktene har avdekket at personer, under tiden vedkommende har sonet fengselsstraff, har fortsatt med kriminalitet og hatt en sentral rolle i narkotikaomsetning på utsiden av fengselet, og der denne aktiviteten er muliggjort gjennom ulovlig bruk av mobiltelefon.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti mener dette er uakseptabelt, og mener regjeringen overfor kriminalomsorgen må gjennomgå praksis og påse at rutinene for undersøkelse av innsatte, rom og eiendeler og undersøkelser for å avdekke bruk av rusmidler mv. jf. straffegjennomføringsloven §§ 28 og 29, skjerpes. I tillegg bør regjeringen vurdere om det er behov for å klargjøre annet regelverk og kontrolltiltak for å forhindre og avdekke ulovlig bruk av mobiltelefon under soning.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at det er feil vei å gå dersom man totalforbyr bruk av virkemidler som spyttbeskytter og sikkerhetsseng, som kan vise seg å være den beste løsningen for å kunne håndtere en spesiell situasjon.

Disse medlemmer fremmer derfor forslag om å tillate dette i loven også for barn under 18 år ved å stemme mot forslaget til § 38 a første ledd andre punktum.

I tillegg vil disse medlemmer stemme mot forslaget til § 38 d første ledd tredje punktum for å gi de innsatte mulighet til å bruke de virkemidler som er nødvendige.

Disse medlemmer merker seg at Danmark har en paragraf i sin lov (§ 33 a) som sier at fellesskapet kan opphøre eller begrenses om ekstraordinære ordens- eller sikkerhetsmessige hensyn gjør det nødvendig. Dette ønskes inn også i den norske straffegjennomføringsloven.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Straffegjennomføringsloven ny § 37 a første ledd bokstave skal lyde:

e. ivareta ekstraordinære ordensmessige hensyn.»

Disse medlemmer mener at smittevern er viktig i kriminalomsorgen, og at smittefare derfor også bør

inkluderes i straffegjennomføringsloven som utelukkelsesgrunn.

På bakgrunn av dette fremmer disse medlemmer følgende forslag til ny § 37 a første ledd bokstav f:

«Straffegjennomføringsloven ny § 37 a første ledd bokstav f skal lyde:

f. hindre utbredelse av en allmennfarlig smittsom sykdom som smitter ved indirekte kontakt, dråpesmitte eller luftbåren smitte.»

Disse medlemmer ønsker, som de gjør i Sverige, å hindre at innsatte medvirker til at noen får tilgang til alkohol eller narkotika, og vil derfor ha dette med som en utelukkelsesgrunn. Bruk av rusmidler blant innsatte i norske fengsler er en utbredt utfordring, og dette er viktig å bekjempe både for å hindre utrygghet blant andre innsatte og ansatte. Disse medlemmer mener derfor det bør legges til rette for dette i loven, og fremmer følgende forslag:

«Straffegjennomføringsloven ny § 37 a første ledd bokstav d skal lyde:

d. hindre den innsatte i å påvirke miljøet i fengselet på en særlig negativ måte, herunder for å hindre spredning av narkotika og alkohol mellom innsatte.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne merker seg at det ikke er foreslått en generell lovregulering av fysisk maktbruk, slik Sivilombudet har anbefalt. Disse medlemmer viser til at kriminalomsorgens maktanvendelsesteknikker kan være smertefulle og ha stort skadepotensial ved uforsvarlig utførelse, og er enig med Sivilombudet, som i høringen påpeker behovet for å regulere bruk av fysisk makt i slike situasjoner. Av hensyn til både innsatte og ansatte som skal benytte potensielt farlige tvangsmidler som spyttette, bodycuff og gass inne på celle, mener disse medlemmer at dette bør utredes nærmere for å forebygge alvorlig skaderisiko.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede regulering av bruk av fysisk makt ved bruk av sikkerhetscelle i fengsel, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som tydeliggjør bestemmelsene om bruk av tvangsmidler mot barn og tilsyn fra helsepersonell i kriminalomsorgen.»

Disse medlemmer mener arbeidet med systematisk forebygging av tvangsmidler og isolasjon bør styrkes. Videre mener disse medlemmer det er et stort behov for å sikre fengslene tilstrekkelige ressurser,

slik at all bruk av tvang skal gjøres på en respektfull, kompetent og hensynsfull måte.

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne merker seg at regjeringen ikke har foreslått lovregulering av fysisk maktbruk, slik Sivilombudet har anbefalt, og mener dette må utredes særskilt. Dette medlem merker seg videre at Sivilombudets meldinger viser behov for styrket rettsikkerhet særlig ved langvarige og inngripende tiltak, og mener det bør innføres en uavhengig klageinstans for isolasjonsvedtak.

Dette medlem viser til innspill i komiteens høring om behovet for mer systematiske og rettslig forankrede krav til forebygging, dokumentasjon og kontroll – tilsvarende regelverket i psykisk helsevern.

Dette medlem viser videre til at NIM anbefaler at det fastsettes en nasjonal momentliste for forholdsmessighetsvurderinger ved bruk av isolasjon, sikkerhetscelle og sikkerhetsseng, inkludert helsefaglige vurderinger og krav om daglig tilsyn.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede en uavhengig klageinstans for vedtak om isolasjon og andre særlig inngripende tiltak i kriminalomsorgen.»

Om regler for utelukkelse i forslaget til straffegjennomføringsloven § 37 og ny § 37 a

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at departementet foreslår å stramme inn og tydeliggjøre adgangen til utelukkelse gjennom § 37 og ny § 37 a. Etter forslaget kan utelukkelse besluttes kun når det er strengt nødvendig for å hindre skade, og tidligere generelle grunnlag – som «opprettholde ro, orden og sikkerhet» – videreføres ikke. Innstrammingen er viktig for å redusere bruken av isolerende tiltak og sikre en mer enhetlig og proporsjonal praksis.

Disse medlemmer mener imidlertid at det er viktig at skadebegrepet i §§ 37 og 37 a må forstås slik at det i tillegg til fysisk skade også må omfatte psykisk skade, herunder vedvarende frykt. Disse medlemmer påpeker også at trusler, gjentakende og vedvarende verbal trakassering av andre innsatte eller ansatte, og gjentakende og vedvarende høylytt forstyrrende skriking er eksempler på atferd som etter omstendighetene vil kunne anses å påvirke miljøet i fengselet på en særlig negativ måte, jf. § 37 a første ledd bokstav d.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti vil påpeke at barn er særlig utsatt for isolasjonsskader, og viser til at Barneombudet mener at

maksimumstidene foreslått av regjeringen er uforenlig med barnekonvensjonens krav om «kortest mulig tid».

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag til å redusere maksimumstiden for hvor lenge innsatte under 18 år kan utelukkes fra fellesskapet.»

Komiteens medlemmer fra Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti mener at varige bemanningsutfordringer eller bygningsmessige forhold ved en avdeling ikke skal gi grunnlag for utelukkelse. Sivilombudet dokumenterer at omfattende innlåsing ofte skyldes slike forhold, og at risikoen for menneskerettsbrudd øker tilsvarende.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Straffegjennomføringsloven ny § 37 b første ledd skal lyde:

Kriminalomsorgen kan beslutte at en innsatt skal utelukkes dersom vilkårene i § 37 er oppfylt og akutte bygningsmessige eller sikkerhetsmessige forhold gjør det strengt nødvendig.»

Disse medlemmer fremmer også følgende forslag:

«Straffegjennomføringsloven ny § 37 c tredje ledd skal lyde:

Utelukkelse av innsatte under 18 år kan ikke overstige 24 timer.»

«Straffegjennomføringsloven ny § 37 c fjerde ledd skal lyde:

Innsatte under 18 år kan ikke utelukkes på grunn av forhold ved fengselet.»

Om sikkerhetsceller og forsterkede celler

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne peker på at bruk av sikkerhetscelle er svært inngripende, og viser til at tilsynserfaringer fra blant annet Sivilombudet viser varierende kvalitet i bruken av sikkerhetsceller i norske fengsler, både når det gjelder vurdering av alternativer, oppfølging underveis og dokumentasjon. Under høringen i komiteen 13. januar 2026 ble det også påpekt at det er svært sparsomt med inventar og stimuli i cellene, noe som i seg selv kan forsterke belastningen for innsatte som befinner seg i en krisesituasjon. Dette understreker behovet for bedre tilrettelegging og klarere rammer for både utforming og bruk av tiltaket. Basert på innspillene fra høringsinstansene mener disse medlemmer at det også bør vurderes om det er mulig med forbedringer i den fysiske utformingen av sikkerhetscellene, slik at tiltaket blir noe

mindre belastende og bedre tilrettelagt for både tilsyn og sikkerhet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser imidlertid videre til at flere fengsler allerede har forsterkede celler som etter omstendighetene kan fungere som et mindre inngripende alternativ til sikkerhetscelle. Forsterkede celler gir større fleksibilitet og gjør det mulig å håndtere krevende situasjoner uten å gripe til det mest inngripende tiltaket.

På denne bakgrunn mener komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet at kriminalomsorgen bør vurdere å etablere et nasjonalt minstekrav om 3–5 forsterkede celler ved fengsler med høyt sikkerhetsnivå. En slik standard vil bidra til mer enhetlig praksis, styrke muligheten for differensiering av tiltak og gi ansette et bredere operativt handlingsrom når kritiske situasjoner oppstår.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti merker seg at den fysiske utformingen av sikkerhetsceller varierer, og at flere instanser påpeker at selve utformingen vil kunne utgjøre en større belastning enn nødvendig. For barn er opphold på sikkerhetscelle særlig skadelig. Disse medlemmer merker seg i den forbindelse NIMs høringsinnspill, hvor dagens utforming av sikkerhetsceller innebærer en betydelig risiko for brudd i vernet mot umenneskelig og nedverdiggende behandling etter både EMK artikkel 3 og barnekonvensjonen artikkel 37 bokstav a.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide forslag til en forskriftshjemmel for å fastsette klare krav til utforming av sikkerhetsceller i fengsel, som i større grad enn i dag ivaretar innsattes grunnleggende behov og verdighet. Utformingen må ikke være mer inngripende enn nødvendig for formålet.»

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne mener sikkerhetscelle for innsatte under 18 år kun skal kunne brukes for å avverge en overhengende fare for at den innsatte påfører seg selv alvorlig skade.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan plikt til forebygging av isolasjon og tvangsmiddelbruk i kriminalomsorgen kan lovreguleres. Utredningen skal inkludere plikt til å evaluere maktbruk etter hendelser som har resultert i bruk av tvang. Utredningen skal se hen til

tilsvarende regler fra barneverns- og helse- og omsorgssektoren.»

«Stortinget ber regjeringen utforme forslag til hjemler for bruk av isolasjon i fengsler, tilsvarende regelverket for bruk av tvang og isolasjon i psykisk helsevern, som inkluderer krav om dokumentasjon, mulighet til å kontakte helsepersonell og advokat, en minstestandard for antall tilsyn under isolasjonen, kontrollmekanismer for å hindre mislighold, samt tydelige saksbehandlingskrav og tidsfrister.»

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en momentliste for forholdsmessighetsvurderinger ved bruk av isolasjon, sikkerhetscelle og sikkerhetsseng i kriminalomsorgen.»

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til lov hjemmel som sikrer at isolasjon og sikkerhetscelle i kriminalomsorgen kun brukes som akutt skadeavverging i korte tidsrom med strenge forholdsregler.»

«Stortinget ber regjeringen utrede en hjemmel som regulerer fysiske forhold på sikkerhetscelle i fengsler.»

Isolasjon ved selvska- del og selvmordsforsøk

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti, viser til forslaget til straffegjennomføringsloven § 37 a første ledd bokstav a og § 38 c første ledd bokstav b, som viderefører en adgang til å bruke tiltak som kan føre til isolasjon for å forhindre selvmordsforsøk og selvska- del. Disse medlemmer merker seg at Sivilombudet en rekke ganger, blant annet i de særskilte meldingene til Stortinget, har uttrykt sterk bekymring over omfattende bruk av sikkerhetscelle og isolasjon mot selvmordsnære innsatte. Det er påpekt at isolasjon kan bidra til å øke risikoen for selvmordsforsøk og selvmord.

Flertallet fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at det gis retningslinjer som presiserer at opphold på sikkerhetscelle i fengsler for å forhindre selvmord og selvska- del, kun kan brukes som akutt skadeavverging i korte tidsrom med strenge forholdsregler.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at flere høringsinstanser tok opp at den generelle adgangen til å bruke isolasjon for å hindre selvska- del eller selvmordsforsøk ikke bør videreføres.

Disse medlemmer mener imidlertid at det er nødvendig å videreføre adgangen til å kunne ta i bruk utelukkelse og sikkerhetscelle (samt sikkerhetsseng) for

å avverge at den innsatte påfører seg selv alvorlig skade eller tar sitt eget liv. Disse medlemmer er samtidig enige i at det kun bør være en svært snever adgang til slik bruk.

Disse medlemmer understreker derfor at risiko for selvska- del og selvmord som utgangspunkt må møtes med helt andre tiltak enn utelukkelse. Isolasjon kan øke risikoen for selvmord, selvska- del og utvikling av alvorlige psykiske lidelser, og kriminalomsorgens ansatte må i slike situasjoner derfor først og fremst samarbeide med helse- og omsorgstjenestene i fengselet om forebyggende tiltak, og at det kun unntaksvis kan være strengt nødvendig å ta en innsatt som selvska- deler forsøker å ta livet sitt, ut av fellesskapet med andre innsatte.

Disse medlemmer fremhever også at når det gjelder bruk av sikkerhetscelle for det samme formålet, har departementet i proposisjonen framhevet at det klare utgangspunktet skal være at innsattes selvska- delings- og selvmordsrisiko ikke bør møtes med sikkerhetscelle, og derfor kun bør brukes i svært korte tidsrom for å håndtere en akutt situasjon.

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne påpeker at isolasjon kan forverre psykisk helse og øke risiko for selvska- del og selvmord, og er kritisk til at regjeringen ikke legger strengere føringer for isolasjon og bruk av sikkerhetscelle for å hindre selvska- del og selvmord.

Dette medlem understreker at håndtering av selvmordsfare og selvska- del i fengsel må gjøres gjennom kunnskapsbaserte tiltak, og etterlyser en grundige vurdering av hvilke tiltak fengslene kan iverksette for å løse utfordringer på annen måte enn isolasjon, og hvordan dette skal reguleres rettslig. Dette medlem mener det er gode grunner for at den generelle adgangen bør fjernes helt, eventuelt at det innføres en særskilt regulering for helt akutte tilfeller.

Om dokumentasjon ved bruk av tvangsmidler

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne merker seg at flere høringsinstanser har pekt på at dagens vedtak om tvangsmidler og utelukkelse har vært preget av manglende eller ufullstendig dokumentasjon, selv om de operasjonelle vurderingene i mange tilfeller trolig er gjort. Når begrunnelser, revurderinger og vurdering av mindre inngripende alternativer ikke nedtegnes systematisk, svekkes etterprøvbareheten og grunnlaget for intern kontroll og klagebehandling.

Disse medlemmer viser til at forslagene i Prop. 165 L (2024–2025) stiller tydelige krav til saksbehandling og dokumentasjon ved bruk av utelukkelse, sikker-

hetscelle og sikkerhetsseng. Et mer presist og forpliktende regelverk vil bidra til at beslutningene både gjennomføres og dokumenteres i tråd med kravene, men disse medlemmer understreker også at for å sikre at disse kravene skal gjennomføres korrekt og likt i hele landet, er det naturlig at departementet følger opp at kriminalomsorgen har oppdaterte, enhetlige og lett tilgjengelige maler og beslutningsverktøy som alle ansatte må forholde seg til. Dette gjelder både innledende vedtak, vurderinger av mindre inngripende alternativer, videreføring av tiltak og avslutning av tiltak.

Disse medlemmer mener at det ikke er unaturlig at det sikres at slike maler ikke bare eksisterer, men også er obligatoriske, regelmessig oppdatert og innarbeidet i et felles system som gir god sporbarhet. Vedtak om svært inngripende tiltak må ikke være avhengig av lokale maler av ulik kvalitet eller variasjon i praksis mellom enheter. Et standardisert nasjonalt malverk vil bidra til større forutsigbarhet, redusert feilrisiko og styrket rettssikkerhet for innsatte.

Domstolskontroll av soningsdyktighet

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne viser til at etter EMK artikkel 5 har domfelte i noen tilfeller krav på prøving av om vedkommende er soningsdyktig. Disse medlemmer merker seg at NIM i sin høringsuttalelse påpeker at gjeldende regler om domstolsprøving av vedtak om soningsdyktighet ikke oppfyller kravene på en tilfredsstillende måte. Dette kan ramme for eksempel personer med en alvorlig psykisk lidelse som gjør at vedkommende ikke har reell forståelse av egen situasjon, slik som hvor vedkommende er og hvorfor straffen gjennomføres.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede og foreslå endringer i reglene om domstolskontroll av soningsdyktighet ved straffegjennomføring, i tråd med menneskerettslige standarder.»

Særregler for mindreårige

Komiteens medlemmer fra Høyre, Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti merker seg at regjeringen mener behovet for særregler for mindreårige blir redusert som følge av forslagene i proposisjonen. Disse medlemmer legger likevel til grunn at særregler for innsatte under 18 år må utformes slik at det tas hensyn til barns særlige sårbarhet, samtidig som kriminalomsorgen sikres nødvendige verktøy for et stabilt og trygt miljø.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Straffegjennomføringsloven ny § 37 a første ledd bokstave skal lyde:

e. ivareta ekstraordinære ordensmessige hensyn.

Forslag 2

Straffegjennomføringsloven ny § 37 a første ledd bokstav f skal lyde:

f. hindre utbredelse av en allmennfarlig smittsom sykdom som smitter ved indirekte kontakt, dråpesmitte eller luftbåren smitte.

Forslag 3

Straffegjennomføringsloven ny § 37 a første ledd bokstav d skal lyde:

d. hindre den innsatte i å påvirke miljøet i fengselet på en særlig negativ måte, herunder for å hindre spredning av narkotika og alkohol mellom innsatte.

Forslag fra Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti:

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag til å redusere maksimumstiden for hvor lenge innsatte under 18 år kan utelukkes fra fellesskapet.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen utarbeide forslag til en forskriftshjemmel for å fastsette klare krav til utforming av sikkerhetsceller i fengsel, som i større grad enn i dag ivaretar innsattes grunnleggende behov og verdighet. Utformingen må ikke være mer inngripende enn nødvendig for formålet.

Forslag fra Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til en forskriftshjemmel, slik at en i forskrift kan konkretisere kravet til forebygging av isolasjon i fengsel inkludert plikt til å evaluere maktbruk etter hendelser som har resultert i bruk av tvang.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen utrede regulering av bruk av fysisk makt ved bruk av sikkerhetscelle i fengsel, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen fremme forslag som tydeliggjør bestemmelsene om bruk av tvangsmidler mot barn og tilsyn fra helsepersonell i kriminalomsorgen.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen utrede og foreslå endringer i reglene om domstolskontroll av soningsdyktighet ved straffegjennomføring, i tråd med menneskerettslige standarder.

Forslag fra Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti:**Forslag 10**

Stortinget ber regjeringen komme tilbake med et forslag om å presisere i straffegjennomføringsloven at kapasitets- eller bemanningsmessige forhold ved fengselet i seg selv ikke kan begrunne utelukkelse fra fellesskap.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen komme tilbake med et forslag om å presisere i straffegjennomføringsloven at helsefaglig tilsyn ved bruk av sikkerhetscelle eller sikkerhetsseng skal finne sted innen en fastsatt tidsfrist etter at tiltaket er iverksatt.

Forslag 12

Straffegjennomføringsloven ny § 37 b første ledd skal lyde:

Kriminalomsorgen kan beslutte at en innsatt skal utelukkes dersom vilkårene i § 37 er oppfylt og akutte bygningsmessige eller sikkerhetsmessige forhold gjør det strengt nødvendig.

Forslag 13

Straffegjennomføringsloven ny § 37 c tredje ledd skal lyde:

Utelukkelse av innsatte under 18 år kan ikke overstige 24 timer.

Forslag 14

Straffegjennomføringsloven ny § 37 c fjerde ledd skal lyde:

Innsatte under 18 år kan ikke utelukkes på grunn av forhold ved fengselet.

Forslag fra Miljøpartiet De Grønne:**Forslag 15**

Straffegjennomføringsloven § 17 første ledd skal lyde:

Kriminalomsorgen skal sikre at innsatte daglig har tilgang til fellesskap under arbeid, opplæring, program eller andre tiltak, og i fritiden. Tilbudt tid utenfor cellen skal tilsvare åtte timer eller mer per dag. Bestemmelsene i første og annet punktum gjelder bare så langt ikke annet er bestemt i medhold av lov, eller dersom den innsatte selv velger å avstå fra fellesskap.

Forslag 16

Straffegjennomføringsloven § 22 første ledd skal lyde:

Innsatte skal ha mulighet til å oppholde seg i friluft i minst to timer hver dag.

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen utrede en uavhengig klageinstans for vedtak om isolasjon og andre særlig inn- gripende tiltak i kriminalomsorgen.

Forslag 18

Stortinget ber regjeringen utrede hvordan plikt til forebygging av isolasjon og tvangsmiddelbruk i kriminalomsorgen kan lovreguleres. Utredningen skal inkludere plikt til å evaluere maktbruk etter hendelser som har resultert i bruk av tvang. Utredningen skal se hen til tilsvarende regler fra barneverns- og helse- og omsorgs- sektoren.

Forslag 19

Stortinget ber regjeringen utforme forslag til hjemler for bruk av isolasjon i fengsler, tilsvarende regelverket for bruk av tvang og isolasjon i psykisk helsevern, som inkluderer krav om dokumentasjon, mulighet til å kontakte helsepersonell og advokat, en minstestandard for antall tilsyn under isolasjonen, kontrollmekanismer for å hindre mislighold, samt tydelige saksbehandlingskrav og tidsfrister.

Forslag 20

Stortinget ber regjeringen utarbeide en momentliste for forholdsmessighetsvurderinger ved bruk av isolasjon, sikkerhetscelle og sikkerhetsseng i kriminalomsorgen.

Forslag 21

Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til lov- hjemmel som sikrer at isolasjon og sikkerhetscelle i krimi- nalomsorgen kun brukes som akutt skadeavverging i korte tidsrom med strenge forholdsregler.

Forslag 22

Stortinget ber regjeringen utrede en hjemmel som regulerer fysiske forhold på sikkerhetscelle i fengsler.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding A fremmes av en samlet komité med unntak av straffegjennomføringsloven § 17 andre ledd, § 38 a første ledd andre punktum, § 38 d første ledd tredje punktum og § 37a første ledd bokstav d, som fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti; straffegjennomføringsloven § 37 b første ledd og § 37 c tredje ledd, som fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre og Senterpartiet; straffegjennomføringsloven § 17 første ledd og § 22 første ledd, som fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti; straffegjennomføringsloven § 22 andre ledd, som fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre, Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Komiteens tilråding B fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

A.

V e d t a k t i l l o v

om endringer i straffegjennomføringsloven mv.
(isolasjon i fengsel)

I

I lov 18. mai 2001 nr. 21 om gjennomføring av straff gjøres følgende endringer:

§ 2 andre ledd skal lyde:

Kriminalomsorgen skal legge forholdene til rette for fellesskap mellom innsatte. Kriminalomsorgen skal forebygge, og avhjelpe negative virkninger av, isolasjon.

Nåværende andre ledd blir tredje ledd.

Nåværende tredje ledd oppheves.

§ 4 nytt andre ledd skal lyde:

Innsatte i fengsel har rett til helsehjelp fra den kommunale helse- og omsorgstjenesten og spesialisthelsetje-

nesten i samsvar med pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 2.

§ 6 andre ledd første punktum skal lyde:

Regionalt nivå treffer avgjørelse i alle saker etter § 11, § 37 a annet ledd annet punktum, § 38 c femte ledd tredje punktum, § 38 d femte ledd tredje punktum, § 44 annet ledd og § 58 annet ledd.

§ 7 bokstav e skal lyde:

e. Ved beslutning om utelukkelse fra fellesskapet etter §§ 37, 37 a eller 37 b, og ved beslutning om sikkerhetscelle etter § 38 c eller sikkerhetsseng etter § 38 d, løper klagefristen først fra det tidspunktet utelukkelsen eller tvangsmiddelbruken opphører.

§ 17 skal lyde:

§ 17 Fellesskap, tid utenfor cellen og meningsfull kontakt med andre personer

Kriminalomsorgen skal sikre at innsatte daglig har tilgang til fellesskap under arbeid, opplæring, program eller andre tiltak og i fritiden. Tilbudt tid utenfor cellen skal normalt tilsvare åtte timer eller mer per dag og aldri mindre enn fire timer per dag. Bestemmelsene i første og annet punktum gjelder bare så langt ikke annet er bestemt i medhold av lov, eller dersom den innsatte selv velger å avstå fra fellesskap.

Innsatte som ikke deltar i ordinært fellesskap etter første ledd tredje punktum, skal daglig tilbys mer enn to timer meningsfull kontakt med andre personer. Innsatte under 18 år skal til enhver tid ha tilgang til meningsfull kontakt med andre personer.

Innsatte skal være i enerom om natten hvis ikke helsemessige forhold er til hinder for det eller Kriminalomsorgsdirektoratet har åpnet for at innsatte skal dele celle.

§ 22 skal lyde:

§ 22 Opphold i friluft

Innsatte skal ha mulighet til å oppholde seg i friluft i minst én time hver dag. Innsatte under 18 år skal ha mulighet til å oppholde seg i friluft i minst to timer hver dag.

Dersom særlige sikkerhetsmessige hensyn eller ekstraordinære omstendigheter er til hinder for opphold i friluft, skal den innsatte om mulig få tilbud om å utøve fysisk aktivitet utenfor cellen.

§ 37 skal lyde:

§ 37 Generelle regler for utelukkelse fra fellesskap med andre innsatte

En innsatt kan bare utelukkes fra fellesskap med andre innsatte når dette har hjemmel i lov og mindre inngripende tiltak forgjeves har vært forsøkt eller åpenbart vil være utilstrekkelige. Behovet for utelukkelse må klart overstige de negative konsekvensene utelukkelsen kan innebære for den innsatte.

Utelukkelse skal ikke være mer omfattende eller vare lenger enn det som er strengt nødvendig for å oppnå formålet. Kriminalomsorgen skal fortløpende vurdere om det fortsatt er grunnlag for utelukkelsen. Utelukkelse skal brukes med varsomhet, slik at ingen blir påført unødige skade eller lidelse. Kriminalomsorgen skal søke å avhjelpe negative virkninger av utelukkelsen.

Beslutning om utelukkelse skal treffes av enhetsleder eller den som enhetsleder gir slik myndighet. Beslutning om utelukkelse skal følge reglene som gjelder for enkeltvedtak, og skal nedtegnes skriftlig og begrunnes.

Innsatte som er utelukket, skal gis anledning til å kontakte advokat.

Ved innsettelse i fengsel kan en innsatt utelukkes fra fellesskap med andre innsatte i inntil syv dager dersom det er nødvendig for å kartlegge den innsattes behov eller sikkerhetsmessige forhold og det ikke fremstår som et uforholdsmessig inngrep.

En innsatt som gjennomfører straff i avdeling som nevnt i § 10 annet ledd, kan utelukkes fra fellesskap med andre innsatte dersom det av hensyn til sikkerhet, den innsatte selv eller andre innsatte er nødvendig og det ikke fremstår som et uforholdsmessig inngrep. For innsatt i slik avdeling som ikke har fellesskap med andre innsatte, skal kriminalomsorgen kontinuerlig vurdere om det kan legges til rette for at den innsatte kan ha kontakt med én eller flere andre innsatte. For innsatte i avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå skal kriminalomsorgen kontrollere kontakt etter bestemmelsen her.

Ny § 37 a skal lyde:

§ 37 a Utelukkelse på grunn av forhold ved den innsatte

Kriminalomsorgen kan beslutte at en innsatt skal utelukkes dersom vilkårene i § 37 er oppfylt og dette er strengt nødvendig for å

- a. hindre den innsatte i å skade seg selv,
- b. hindre den innsatte i å skade andre,
- c. hindre betydelig materiell skade eller
- d. hindre den innsatte i å påvirke miljøet i fengselet på en særlig negativ måte.

Dersom behovet for å utelukke den innsatte vedvarer, må ny beslutning treffes senest innen syv dager og videre senest ukentlig. Hvis utelukkelsen overstiger 14 dager, overtar regionalt nivå beslutningskompetansen. Kriminalomsorgsdirektoratet skal gis melding om utelukkelsen når den har vart i mer enn 30 dager, og deretter hver fjortende dag.

Utelukkelse på grunn av forhold ved den innsatte kan ikke overstige seks måneder.

Ny § 37 b skal lyde:

§ 37 b Utelukkelse på grunn av forhold ved fengselet

Kriminalomsorgen kan beslutte at en innsatt skal utelukkes dersom vilkårene i § 37 er oppfylt og akutte byg-

ningsmessige, bemanningsmessige eller sikkerhetsmessige forhold gjør det strengt nødvendig.

Regionalt nivå skal gis melding om utelukkelsen dersom den overstiger ett døgn.

Utelukkelse på grunn av forhold ved fengselet kan ikke overstige syv dager.

Ny § 37 c skal lyde:

§ 37 c Særregler om utelukkelse av innsatte under 18 år

Før beslutning om utelukkelse av en innsatt under 18 år treffes, skal kriminalomsorgen så vidt mulig innhente informasjon fra tverretattlig team og den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Det skal fremgå av beslutningen at hensynet til barnets beste har vært et grunnleggende hensyn, og hvordan dette hensynet er avveid mot øvrige hensyn.

Regionalt nivå skal umiddelbart gis melding om utelukkelsen.

Utelukkelse av innsatte under 18 år kan ikke overstige syv dager.

Ny § 37 d skal lyde:

§ 37 d Innsatte som selv velger å avstå fra fellesskapet

Dersom en innsatt selv velger å avstå fra fellesskapet med andre innsatte, skal dette registreres.

Regionalt nivå skal gis melding dersom en innsatt selv velger å avstå fra fellesskapet i mer enn 14 dager. Kriminalomsorgsdirektoratet skal gis melding dersom situasjonen vedvarer i mer enn 30 dager, og deretter hver fjortende dag.

Ny § 37 e skal lyde:

§ 37 e Tilsyn og oppfølging fra kriminalomsorgen

Innsatte som er utelukket, eller som selv velger å avstå fra fellesskapet, skal ha tilsyn fra kriminalomsorgen flere ganger per døgn. Innsatte under 18 år skal i tillegg kunne kontakte kriminalomsorgens personale til enhver tid og få umiddelbar respons.

Den kommunale helse- og omsorgstjenesten skal uten ugrunnet opphold varsles om innsatte som er utelukket, eller som selv velger å avstå fra fellesskapet, og anmodes om tilsyn og oppfølging av den innsatte.

For innsatte som har vært utelukket i mer enn syv dager, eller som selv velger å avstå fra fellesskapet i mer enn syv dager, skal det utarbeides en plan for tilbakeføring til fellesskapet.

§ 38 skal lyde:

§ 38 Generelle regler for bruk av tvangsmidler

Kriminalomsorgen kan benytte tvangsmidlene nevnt i §§ 38 a til 38 d når vilkårene er oppfylt og Kriminalomsorgsdirektoratet har godkjent tvangsmiddelet til bruk i kriminalomsorgen.

Et tvangsmiddel kan bare brukes når mindre inngripende tiltak forgjeves har vært forsøkt eller åpenbart vil være tilstrekkelige. Tvangsmiddelet kan bare brukes når

behovet klart overstiger de negative konsekvensene som tvangsbruken kan innebære for den innsatte.

Et tvangsmiddel skal ikke brukes lenger enn det som er strengt nødvendig for å oppnå formålet. Kriminalomsorgen skal fortløpende vurdere om det fortsatt er grunnlag for tvangsbruken. Tvangsmidler skal brukes med varsomhet, slik at ingen blir påført unødig skade eller lidelse. Det skal ikke brukes mer fysisk makt enn det som er strengt nødvendig for å gjennomføre tiltaket.

Beslutning om bruk av tvangsmiddel skal treffes av enhetsleder eller den som enhetsleder gir slik myndighet. Beslutningen skal nedtegnes skriftlig og begrunnes.

Ny § 38 a skal lyde:

§ 38 a *Bruk av håndjern, transportjern, ledsagerbelte, strips eller spyttbeskytter*

Håndjern, transportjern, ledsagerbelte, strips eller spyttbeskytter, eller en kombinasjon av disse, kan brukes når vilkårene i § 38 er oppfylt og dette er strengt nødvendig for å

- hindre alvorlig angrep eller skade på person,
- hindre andre fysiske angrep på person når angrepet er egnet til å skape frykt, smerte eller annet betydelig ubehag,
- hindre iverksettelse av alvorlige trusler eller betydelig materiell skade,
- hindre alvorlige opptøyer eller uroligheter eller
- hindre rømning fra fengsel, annet oppholdssted eller under transport.

Spyttbeskytter kan likevel ikke brukes overfor innsatte under 18 år.

Tvangsmidlene nevnt i første ledd kan bare brukes under tilsyn.

Ny § 38 b skal lyde:

§ 38 b *Bruk av skjold, kølle eller gass*

Skjold, kølle eller gass, eller en kombinasjon av disse, kan brukes når vilkårene i § 38 er oppfylt og dette er strengt nødvendig for å

- hindre alvorlig angrep eller skade på person,
- stanse alvorlige opptøyer eller uroligheter,
- hindre rømning fra fengsel, annet oppholdssted eller under transport eller
- sikre adgang til sperret eller forskanset rom.

Ny § 38 c skal lyde:

§ 38 c *Bruk av sikkerhetscelle*

En innsatt kan plasseres i sikkerhetscelle når vilkårene i § 38 er oppfylt og dette er strengt nødvendig for å

- avverge alvorlig angrep eller skade på person,
- avverge at den innsatte påfører seg selv alvorlig skade, eller
- avverge betydelig materiell skade.

Den kommunale helse- og omsorgstjenesten skal straks varsles om bruk av sikkerhetscelle og anmodes om tilsyn og oppfølging av den innsatte.

Innsatte på sikkerhetscelle skal ha tilsyn fra kriminalomsorgen så ofte som forholdene tilsier, og minst én gang i timen. Negative virkninger av bruk av sikkerhetscelle skal søkes avhjulpet.

Innsatte i sikkerhetscelle skal gis anledning til å kontakte advokat.

Beslutning om bruk av sikkerhetscelle skal følge reglene som gjelder for enkeltvedtak. Dersom behovet for å bruke sikkerhetscelle vedvarer, må ny beslutning treffes senest innen 24 timer og videre senest hvert nye døgn. Hvis brukstiden overstiger 48 timer, overtar regionalt nivå beslutningskompetansen.

Regionalt nivå skal umiddelbart gis melding om bruk av sikkerhetscelle. Kriminalomsorgsdirektoratet skal gis melding om bruk som overstiger seks døgn.

Ny § 38 d skal lyde:

§ 38 d *Bruk av sikkerhetsseng*

En innsatt kan plasseres i sikkerhetsseng når vilkårene i § 38 er oppfylt og dette er strengt nødvendig for å avverge en overhengende fare for at den innsatte påfører seg selv alvorlig skade. Sikkerhetsseng kan bare brukes som siste utvei og for et kortest mulig tidsrom. Sikkerhetsseng kan ikke brukes overfor innsatte under 18 år.

Den kommunale helse- og omsorgstjenesten skal straks varsles om bruk av sikkerhetsseng og anmodes om tilsyn og oppfølging av den innsatte.

Kriminalomsorgen skal føre kontinuerlig tilsyn med innsatte i sikkerhetsseng og sørge for at oppholdet gjennomføres på mest mulig skånsom måte. Negative virkninger skal søkes avhjulpet.

Innsatte i sikkerhetsseng skal gis anledning til å kontakte advokat.

Beslutning om bruk av sikkerhetsseng skal følge reglene som gjelder for enkeltvedtak. Dersom behovet for å bruke sikkerhetsseng vedvarer, må ny beslutning treffes senest innen 12 timer og videre senest hver nye tolvte time. Hvis brukstiden overstiger 12 timer, overtar regionalt nivå beslutningskompetansen.

Regionalt nivå skal umiddelbart gis melding om bruk av sikkerhetsseng. Kriminalomsorgsdirektoratet skal gis melding om bruk som overstiger 72 timer.

Ny § 38 e skal lyde:

§ 38 e *Særregler for bruk av tvangsmidler overfor innsatte under 18 år*

Tvangsmidler kan bare brukes overfor innsatte under 18 år når vilkårene i §§ 38 til 38 c er oppfylt og bruken er tvingende nødvendig for å oppnå formålet.

Før beslutning om bruk av et tvangsmiddel overfor en innsatt under 18 år treffes, skal kriminalomsorgen så vidt mulig innhente informasjon fra tverretattlig team og den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Det skal fremgå av beslutningen at hensynet til barnets beste har vært et

grunnleggende hensyn, og hvordan dette hensynet er avveid mot øvrige hensyn.

Innsatte under 18 år som er plassert i sikkerhetscelle, skal ha kontinuerlig tilsyn fra kriminalomsorgen. Hvis bruken av sikkerhetscelle overstiger 24 timer, overtar regionalt nivå beslutningskompetansen. Kriminalomsorgsdirektoratet skal gis melding om bruk av sikkerhetscelle som overstiger 72 timer.

§ 39 oppheves.

§ 40 andre ledd nåværende bokstav d oppheves. Nåværende bokstav e blir bokstav d.

§ 40 fjerde ledd andre punktum skal lyde:

Tap av en begunstigelse kan besluttes i tillegg til en reaksjon etter annet ledd bokstavene a, b og d.

II

I lov 24. juni 2011 nr. 30 om kommunale helse- og omsorgstjenester skal § 3-9 nytt andre og tredje ledd lyde:

Innsatte i sikkerhetscelle skal ha tilsyn av helsepersonell minst én gang per døgn.

Innsatte i sikkerhetsseng skal ha tilsyn av helsepersonell snarest mulig etter at tiltaket er iverksatt, og videre minst én gang per døgn.

III

I lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp skal § 11 første ledd nr. 9 og 10 lyde:

9. for innsatte som er eller har vært utelukket fra felleskapet etter straffegjennomføringsloven §§ 37, 37 a eller 37 b i mer enn ett sammenhengende døgn, og som vurderer å klage eller som klager på vedtaket. For innsatte under 18 år er det ikke et vilkår at utelukkelsen overskrider ett døgn.
10. for innsatte som er eller har vært plassert i sikkerhetscelle eller sikkerhetsseng etter straffegjennomføringsloven § 38 c eller § 38 d, og som vurderer å klage eller som klager på vedtaket.

IV

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

B.

Stortinget ber regjeringen sikre at det gis retningslinjer som presiserer at opphold på sikkerhetscelle i fengsler for å forhindre selvmord og selvskading, kun kan brukes som akutt skadeavverging i korte tidsrom med strenge forholdsregler.

Oslo, i justiskomiteen, den 24. mars 2026

Jon Engen-Helgheim

leder

Farukh Qureshi

ordfører

